

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē kiṣkindhākāṇḍē

॥ ēkādaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ēkādaśaḥ sargaḥ ॥

sugrīvēṇa vālinaḥ parākramasya varṇanaṃ vālinā dundubhiṃ
hatvā tasya śavasya mataṅgavanē kṣēpaṇaṃ mataṅgamuninā
vālinē śāpadānaṃ śrīrāmēṇa dundubhērasthisamūhasya dūrē
kṣēpaṇaṃ sugrīvēṇa taṃ prati
sālabhēdanārthamāgrahakaraṇam

rāmasya vacanaṃ śrutvā
harṣapauruṣavardhanam |
sugrīvaḥ pūjayāñcakrē
rāghavaṃ praśaśaṃsa ca ॥ 4.11.1 ॥

asaṃśayaṃ prajvalitai -
stīkṣṇairmarmātigaiḥ śaraiḥ |
tvaṃ dahēḥ kupitō lōkān
yugānta iva bhāskaraḥ ॥ 4.11.2 ॥

vālinaḥ pauruṣaṃ yattad
yacca vīryaṃ dhṛtiśca yā |
tanmamaikamanāḥ śrutvā
vidhatsva yadanantaram ॥ 4.11.3 ॥

samudrāt paścimāt pūrvaṃ
 dakṣiṇādapi cōttaram |
 krāmatyanuditē sūryē
 vālī vyapagataklamah || 4.11.4 ||

agrāṇyāruhya śailānāṃ
 śikharāṇi mahāntyapi |
 ūrdhvamutpātya tarasā
 pratigrhṇāti vīryavān || 4.11.5 ||

bahavaḥ sāravantaśca
 vanēṣu vivīdhā drumāḥ |
 vālinā tarasā bhagnā
 balaṃ prathayatā'tmanaḥ || 4.11.6 ||

mahiṣō dundubhirnāma
 kailāsaśikharaprabhaḥ |
 balaṃ nāgasahasrasya
 dhārayāmāsa vīryavān || 4.11.7 ||

sa vīryōtsēkaduṣṭātmā
 varadānēna mōhitaḥ |
 jagāma sa mahākāyaḥ
 samudraṃ saritāṃ patim || 4.11.8 ||

ūrmimantamatikramya
 sāgaraṃ ratnasañcayam |
 mama yuddhaṃ prayacchēti
 tamuvāca mahārṇavam || 4.11.9 ||

tataḥ samudrō dharmātmā
 samutthāya mahābalaḥ |
 abravīd vacanaṃ rāja -
 nnasuraṃ kālacōditam || 4.11.10 ||

samarthō nāsmi tē dātum
 yuddhaṃ yuddhaviśārada |
 śrūyatām tvabhidhāsyāmi
 yastē yuddhaṃ pradāsyati || 4.11.11 ||

śailarājō mahāraṇyē
 tapasviśaraṇaṃ param |
 śaṅkaraśvaśurō nāmnā
 himavāniti viśrutaḥ || 4.11.12 ||

mahāprasravaṇōpētō
 bahukandaranirjharaḥ |
 sa samarthastava prīti -
 matulām kartumarhati || 4.11.13 ||

taṃ bhītamiti vijñāya
 samudramasurōttamaḥ |
 himavadvanamāgamyā
 śaraścāpādiva cyutaḥ || 4.11.14 ||

tatastasya girēḥ śvētā
 gajēndrapratimāḥ śilāḥ |
 cikṣēpa bahudhā bhūmau
 dundubhirvinanāda ca || 4.11.15 ||

tataḥ śvētāmbudākāraḥ
 saumyaḥ prītikarākr̥tiḥ |
 himavānabravīd vākyaṃ
 sva ēva śikharē sthitaḥ || 4.11.16 ||

klēṣṭumarhasi mām na tvam
 dundubhē dharmavatsala |
 raṇakarmasvakuśala -
 stapasviśaraṇō hyaham || 4.11.17 ||

tasya tad vacanaṃ śrutvā
 girirājasya dhīmataḥ |
 uvāca dundubhirvākyaṃ
 krōdhāt saṃraktalōcanaḥ || 4.11.18 ||

yadi yuddhē'samarthastvaṃ
 madbhayād vā nirudyamaḥ |
 tamācakṣva pradadyānmē
 yō hi yuddhaṃ yuyutsataḥ || 4.11.19 ||

himavānabravīd vākyaṃ
 śrutvā vākyaaviśāradaḥ |
 anuktapūrvam dharmātmā
 krōdhāt tamasurōttamam || 4.11.20 ||

vālī nāma mahāprājña
 śakraputraḥ pratāpavān |
 adhyāstē vānaraḥ śrīmān
 kiṣkindhāmatulaprabhām || 4.11.21 ||

sa samarthō mahāprājña -
 stava yuddhaviśāradaḥ |
 dvandvayuddhaṃ sa dātum tē
 namucēriṇa vāsavaḥ || 4.11.22 ||

taṃ śīghramabhigaccha tvam
 yadi yuddhamihēcchasi |
 sa hi durmarṣaṇō nityaṃ
 śūraḥ samarakarmaṇi || 4.11.23 ||

śrutvā himavatō vākyam
 kōpāviṣṭaḥ sa dundubhiḥ |
 jagāma tāṃ purīm tasya
 kiṣkindhāṃ vālinastadā || 4.11.24 ||

dhārayan māhiṣaṃ rūpaṃ
 tīkṣṇaśṛṅgō bhayāvahaḥ |
 prāvṛṣṭiṇa mahāmēgha -
 stōyapūrṇō nabhastalē || 4.11.25 ||

tatastu dvāramāgamyā
 kiṣkindhāyā mahābalaḥ |
 nanarda kampayan bhūmiṃ
 dundubhirdundubhiryathā || 4.11.26 ||

samīpajān drumān bhañjan
 vasudhāṃ dārayan khuraiḥ |
 viśāṇēnōllikhan darpāt
 taddvāraṃ dviradō yathā || 4.11.27 ||

antaḥpuragatō vālī

śrutvā śabdamamarṣaṇaḥ |

niṣpapāta saha strībhi -

stārābhiriva candramāḥ || 4.11.28 ||

mitaṃ vyaktākṣarapadaṃ

tamuvāca sa dundubhim |

harīṇāmīśvarō vālī

sarvēśāṃ vanacāriṇām || 4.11.29 ||

kimarthaṃ nagaradvāra -

midam ruddhvā vinardasē |

dundubhē veditō mē'si

rakṣa prāṇān mahābala || 4.11.30 ||

tasya tad vacanaṃ śrutvā

vānarēndrasya dhīmataḥ |

uvāca dundubhīrvākyam

krōdhāt saṃraktalōcanaḥ || 4.11.31 ||

na tvaṃ strīsannidhau vīra

vacanaṃ vaktumarhasi |

mama yuddhaṃ prayacchādya

tatō jñāsyāmi tē balam || 4.11.32 ||

athavā dhārayiṣyāmi

krōdhamadya niśāmimām |

gr̥hyatāmudayaḥ svairaṃ

kāmabhōgēṣu vānara || 4.11.33 ||

dīyatāṃ sampradānaṃ ca
 pariṣvajya ca vānarān |
 sarvaśākhāmṛgēndrastvaṃ
 saṃsādaya suhrjjanam || 4.11.34 ||

sudṛṣṭāṃ kuru kiṣkindhāṃ
 kuruṣvātmasamaṃ purē |
 krīḍasva ca samaṃ strībhi -
 rahaṃ tē darpaśāsanah || 4.11.35 ||

yō hi mattaṃ pramattaṃ vā
 bhagnaṃ vā rahitaṃ kṛśam |
 hanyāt sa bhrūṇahā lōkē
 tvadvidhaṃ madamōhitam || 4.11.36 ||

sa prahasyābravīnmandaṃ
 krōdhāt tamasurēśvaram |
 viṣṛjya tāḥ striyaḥ sarvā -
 stārāprabhṛtikāstadā || 4.11.37 ||

mattō'yamiti mā maṃsthā
 yadyabhītō'si saṃyugē |
 madō'yaṃ samprahārē'smin
 vīrapānaṃ samarthyatām || 4.11.38 ||

tamēvamuktvā saṅkruddhō
 mālāmutkṣipya kāñcanīm |
 pitrā dattāṃ mahēndrēṇa
 yuddhāya vyavatiṣṭhata || 4.11.39 ||

viṣāṇayōrgrhītvā taṃ
 dundubhiṃ girisannibham |
 āvidhyata tathā vālī
 vinadan kapikuñjaraḥ || 4.11.40 ||

balād vyāpādayāñcakrē
 nanarda ca mahāsvanam |
 śrōtrābhyāmatha raktaṃ tu
 tasya susrāva pātyataḥ || 4.11.41 ||

tayōstu krōdhasaṃrambhāt
 parasparajayaiṣiṇōḥ |
 yuddhaṃ samabhavad ghōraṃ
 dundubhērvālinastathā || 4.11.42 ||

ayudhyata tadā vālī
 śakratulyaparākramaḥ |
 muṣṭibhirjānubhiḥ padbhiḥ
 śilābhiḥ pādapaistathā || 4.11.43 ||

parasparaṃ ghnatōstatra
 vānarāsurayōstadā |
 āsiddhīnō'surō yuddhē
 śakrasūnurvyavardhata || 4.11.44 ||

taṃ tu dundubhimudyamya
 dharāṇyāmabhyapātayat |
 yuddhē prāṇaharē tasmi -
 nniṣpiṣṭō dundubhistadā || 4.11.45 ||

srōtōbhyō bahu raktaṃ tu
 tasya susrāva pātyataḥ |
 papāta ca mahābāhuḥ
 kṣitau pañcatvamāgataḥ || 4.11.46 ||

taṃ tōlayitvā bāhubhyāṃ
 gatasattvamacētanam |
 cikṣēpa vēgavān vālī
 vēgēnaikēna yōjanam || 4.11.47 ||

tasya vēgapraviddhasya
 vaktrāt kṣatajabindavaḥ |
 prapēturmārutōtkṣiptā
 mataṅgasyāśramam prati || 4.11.48 ||

tān drṣṭvā patitāṃstatra
 munīḥ śōṇitavipruṣaḥ |
 kruddhastasya mahābhāga
 cintayāmāsa kō nvayam || 4.11.49 ||

yēnāhaṃ sahasā sprṣṭaḥ
 śōṇitēna durātmanā |
 kō'yaṃ durātmā durbuddhi -
 rakṛtātmā ca bālīśaḥ || 4.11.50 ||

ityuktvā sa viniṣkramya
 dadṛśē munisattamaḥ |
 mahiṣaṃ parvatākāraṃ
 gatāsuṃ patitaṃ bhuvi || 4.11.51 ||

sa tu vijñāya tapasā
 vānarēṇa kṛtaṃ hi tat |
 utsasarja mahāśāpaṃ
 kṣēptāraṃ vānaraṃ prati || 4.11.52 ||

iha tēnāpravēṣṭavyaṃ
 praviṣṭasya vadhō bhavēt |
 vanaṃ matsaṃśrayaṃ yēna
 dūṣitaṃ rudhirasravaiḥ || 4.11.53 ||

kṣipatā pādapāścēmē
 sambhagnāścāsurīm tanum |
 samantādāśramaṃ pūrṇa
 yōjanaṃ māmakaṃ yadi || 4.11.54 ||

āgamiṣyati durbuddhi -
 rvyaktaṃ sa na bhaviṣyati |
 yē cāsyā sacivāḥ kēcit
 saṃśritā māmakaṃ vanam || 4.11.55 ||

na ca tairiha vastavyaṃ
 śrutvā yāntu yathāsukham |
 tē'pi vā yadi tiṣṭhanti
 śapiṣyē tānapi dhruvam || 4.11.56 ||

vanē'smin māmakē nityaṃ
 putravat parirakṣitē |
 patrāṅkuravināśāya
 phalamūlābhavāya ca || 4.11.57 ||

divasaścādyā maryādā
 yaṃ draṣṭā śvō'smi vānaram |
 bahuvarṣasahasrāṇi
 sa vai śailō bhaviṣyati || 4.11.58 ||

tatastē vānarāḥ śrutvā
 giraṃ munisamīritām |
 niścakramurvanāt tasmāt
 tān dṛṣṭvā vālirabravīt || 4.11.59 ||

kiṃ bhavantaḥ samastāśca
 mataṅgavanavāsinaḥ |
 matsamīpamanuprāptā
 api svasti vanaukasām || 4.11.60 ||

tatastē kāraṇaṃ sarvaṃ
 tathā śāpaṃ ca vālinaḥ |
 śaśaṃsurvānarāḥ sarvē
 vālinē hēmamālinē || 4.11.61 ||

ētacchrutvā tadā vālī
 vacanaṃ vānarēritam |
 sa maharṣiṃ samāsādyā
 yācatē sma kṛtāñjaliḥ || 4.11.62 ||

maharṣistamanādrtya
 pravivēśāśramaṃ prati |
 śāpadhāraṇabhītastu
 vālī vihvalatāṃ gataḥ || 4.11.63 ||

tataḥ śāpabhayād bhītō
 ṛṣyamūkaṃ mahāgirim |
 pravēṣtuṃ nēcchatī hari -
 rdraṣtuṃ vāpi narēśvara || 4.11.64 ||

tasyāpravēśaṃ jñātvāha -
 midam rāma mahāvanam |
 vicarāmi sahāmātyō
 viṣādēna vivarjitaḥ || 4.11.65 ||

ēṣō'sthinicayastasya
 dundubhēḥ samprakāśatē |
 vīryōtsēkānnirastasya
 girikūṭanibhō mahān || 4.11.66 ||

imē ca vipulāḥ sālāḥ
 sapta śākhāvalambinaḥ |
 yatraikaṃ ghaṭatē vālī
 niṣpatrayitumōjasā || 4.11.67 ||

ētadasyāsamaṃ vīryaṃ
 mayā rāma prakāśitam |
 kathaṃ taṃ vālinaṃ hantuṃ
 samarē śakṣyasē nṛpa || 4.11.68 ||

tathā bruvāṇaṃ sugrīvaṃ
 prahasan lakṣmaṇō'bravīt |
 kasmin karmaṇi nirvṛttē
 śraddadhyā vālinō vadham || 4.11.69 ||

tamuvācātha sugrīvaḥ
 sapta sālānimān purā |
 ēvamēkaikaśō vālī
 vivyādhātha sa cāsakṛt || 4.11.70 ||

rāmō nirdārayēdēśāṃ
 bāṇēnaikēna ca drumam |
 vālinam nihataṃ manyē
 dṛṣṭvā rāmasya vikramam || 4.11.71 ||

hatasya mahiṣasyāsthi
 pādēnaikēna lakṣmaṇa |
 udyamya prakṣipēccāpi
 tarasā dvē dhanuḥśatē || 4.11.72 ||

ēvamuktvā tu sugrīvō
 rāmaṃ raktāntalōcanam |
 dhyātvā muhūrtaṃ kākutsthaṃ
 punarēva vacō'bravīt || 4.11.73 ||

śūraśca śūramānī ca
 prakhyātabalapauruṣaḥ |
 balavān vānarō vālī
 saṃyugēṣvaparājitaḥ || 4.11.74 ||

dṛśyantē cāsya karmāṇi
 duṣkarāṇi surairapi |
 yāni sañcintya bhītō'ha -
 mṛṣyamūkamupāśritaḥ || 4.11.75 ||

tamajayyamadhṛṣyaṃ ca
 vānarēndramamarṣaṇam |
 vicintayanna muñcāpi
 ṛṣyamūkamamuṃ tvaham || 4.11.76 ||

udvignaḥ śaṅkitaścāhaṃ
 vicarāmi mahāvanē |
 anuraktaiḥ sahāmātyai -
 rhanumatpramukhairvaraiḥ || 4.11.77 ||

upalabdhaṃ ca mē ślāghyaṃ
 sanmitraṃ mitravatsala |
 tvāmahaṃ puruṣavyāghra
 himavantamivāśritaḥ || 4.11.78 ||

kiṃ tu tasya balajñō'haṃ
 durbhrāturbalaśālinaḥ |
 apratyakṣaṃ tu mē vīryaṃ
 samarē tava rāghava || 4.11.79 ||

na khalvahaṃ tvāṃ tulayē
 nāvamanyē na bhīṣayē |
 karmabhistasya bhīmaiśca
 kātaryaṃ janitaṃ mama || 4.11.80 ||

kāmaṃ rāghava tē vāṇī
 pramāṇaṃ dhairyamākṛtiḥ |
 sūcayanti paraṃ tējō
 bhasmacchannamivānalam || 4.11.81 ||

tasya tad vacanam śrutvā
 sugrīvasya mahātmanaḥ |
 smitapūrvamathō rāmaḥ
 pratyuvāca hariṃ prati || 4.11.82 ||

yadi na pratyayō'smāsu
 vikramē tava vānara |
 pratyayaṃ samarē ślāghya -
 mahamutpādayāmi tē || 4.11.83 ||

ēvamuktvā tu sugrīvaṃ
 sāntvayan lakṣmaṇāgrajaḥ |
 rāghavō dundubhēḥ kāyaṃ
 pādāṅguṣṭhēna līlayā || 4.11.84 ||

tōlayitvā mahābāhu -
 ścikṣēpa daśayōjanam |
 asurasya tanuṃ śuṣkāṃ
 pādāṅguṣṭhēna vīryavān || 4.11.85 ||

kṣiptaṃ drṣṭvā tataḥ kāyaṃ
 sugrīvaḥ punarabravīt |
 lakṣmaṇasyāgratō rāmaṃ
 tapantamiva bhāskaram |
 harīṇāmagratō vīra -
 midam vacanamarthavat || 4.11.86 ||

ārdraḥ samāṃsaḥ pratyagraḥ
 kṣiptaḥ kāyaḥ purā sakhē |

pariśrāntēna mattēna

bhrātrā mē vālinā tadā || 4.11.87 ||

laghuḥ samprati nirmāṃsa -

str̥ṇabhūtaśca rāghava |

kṣipta ēvaṃ praharṣēṇa

bhavatā raghunandana || 4.11.88 ||

nātra śakyaṃ balaṃ jñātum

tava vā tasya vādhikam |

ārdraṃ śuṣkamiti hyētat

sumahad rāghavāntaram || 4.11.89 ||

sa ēva saṃśayastāta

tava tasya ca yadbalam |

sālamēkaṃ vinirbhidya

bhavēd vyaktirbalābalē || 4.11.90 ||

kṛtvaitat kārmukaṃ sajyaṃ

hastihastamivātataṃ |

ākarnapūrṇamāyamyā

viśṛjasva mahāśaram || 4.11.91 ||

imaṃ hi sālāṃ prahitastvayā śarō

na saṃśayō'trāsti vidārayiṣyati |

alaṃ vimarśēna mama priyaṃ dhruvaṃ

kuruṣva rājan pratiśāpitō mayā || 4.11.92 ||

yathā hi tējaḥsu varaḥ sadā ravi -

ryathā hi śailō himavān mahādriṣu |

yathā catuṣpātsu ca kēsarī vara -

stathā narāṇāmasi vikramē varaḥ || 4.11.93 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē

kiṣkindhākāṇḍē ēkādaśaḥ sargaḥ ||